

Fokus unghest – kvalitet gjennom kunnskap

HANNE FJERDINGBY OLSEN¹, BIRGIT DOROTHEA NIELSEN², BERIT BERGSET³ OG LENA REINERTSEN ERFJORD⁴

Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap¹, Landslaget for nordlandshest/lynghest², Norges fjordhestlag³, Landslaget for dølehest⁴

Innledning

I Norge finnes det i overkant av 50 000 registrerte hester (Norsk Hestesenter, 2008). Av disse utgjør de tre særnorske rasene (fjordhest, dølehest og nordlandshest/lynghest) til sammen om lag 20%. De siste tiårene har bruk av hest forandret seg kraftig. I kjølvannet av mekaniseringen av landbruket var det ikke lenger samme behov for hest i skog- og jordbruk. Etter hvert som velferdssamfunnet vokste, økte også interessen for bruk av hest innen sport og fritid. Dermed økte importen av spesialiserte raser som hevdet seg i ulike konkurransegrener innenfor kjøre- og ridesporten. Dette stilte også krav til de særnorske hesterasene, som måtte omstille seg relativt hurtig for å kunne opprettholde populasjonene. På få generasjoner har de dermed beveget seg fra arbeidshester til sports- og familiedyr. Dette har ikke vært en enkel prosess. Både dølehest og nordlandshest/lynghest har hatt store utfordringer i forhold til innavløsøking på bakgrunn av seleksjon i kombinasjon med små populasjonsstørrelser (Olsen og Klemetsdal, 2007). Fjordhest har hatt litt andre utfordringer de seinere årene, hvor de opplever en sterk nedgang i antall bedekninger (Kvam, 2008).

For å kunne bevare de særnorske hesterasene kreves det at rasene er i bruk og at de er etterspurt i markedet (Olsen et al., 2005). Raseorganisasjonene merker en stadig økende etterspørsel etter godt utdanna, voksne hester, samtidig som det er liten interesse og kapasitet for å dekke denne etterspørselen (Fokus unghest, 2008). Kompetansen hos mulige kjøpere er ofte ikke god nok til å utdanne en unghest, og dette gjør føll og unghester vanskelig å omsette. Dette fører igjen til lavere bedekningstall og færre hester ut i markedet som gode ambassadører for de særnorske rasene (Fokus unghest, 2008). På bakgrunn av dette startet det en tanke i Norges fjordhestlag om å utvikle et prosjekt for trening av unghest. Dette utviklet seg etter hvert til et samarbeid mellom de tre særnorske raseorganisasjonene, og ble til tiltaksprosjektet Fokus unghest.

Fokus unghest

Fokus unghest er et tiltaksprosjekt, hvor målet er kvalitet gjennom kunnskap. De særnorske raseorganisasjonene og Norsk Hestesenter ønsker gjennom dette å bruke avlsstimulerende midler på en ny måte. Fokus unghest skal stimulere til økt kunnskapsoverføring i lokallagene ved å tilby lett tilgjengelig fagstoff, kursoppsett og treningstips, samtidig som man kan tilby økonomisk tilskudd for aktivitet i lokallagene. Dette vil bidra til gode samarbeidsmiljøer med en aktiv tilværelse for unghestene og deres eiere. Samtidig vil det virke oppbyggende på organisasjonene ved at man styrker lokallagene med både økonomi og kompetanse.

Nettside

Fokus unghest åpnet en nettside (www.unghest.no) i begynnelsen av september. Nettsiden danner grunnlaget for driften av prosjektet, ved at den skal fungere som en dynamisk informasjonskilde innenfor fagkunnskap, kurs og konkurranser. Nettsiden er også ment å være et vindu for særnorsk hest, ved at vi legger stor vekt på å profilere rasene med bilder og tekst. For å holde siden oppdatert har prosjektet engasjert to webredaktører, som har det redaksjonelle ansvaret for nettsiden. Det faglige ansvaret er delegert til en arbeidsgruppe sammensatt av representanter fra de tre raseorganisasjonene i tillegg til en representant fra UMB/IHA.

Kurs

Fokus unghest har utviklet til sammen syv kursmoduler. Den første modulen består av et grunnkurs, som er et rent teorikurs for uerfarne unghesteiere. De fem neste modulene er bygget opp ut fra en forventet utviklingskurve hos unghest under trening. Disse fem modulene er en kombinasjon av teori og praksis, hvor eier møter med hest og skal gjennom et bestemt program i løpet av kurset. Temaene for disse kursene er temming, tømmekjøring, innkjøring, bruksprøvekjøring og innriding. Den siste av de syv kursmodulene er et utstillingsforberedende kurs, som skal gi hesteeierne kunnskap om og motivasjon til å stille hesten på utstilling. Kursene skal være desentraliserte for å sikre lokal aktivitet og oppbygging av gode, kunnskapsrike miljøer rundt trening av unghest. Det skal også gi en inntektskilde til lokallagene, ved at de kan søke Fokus unghest om tilskudd til å holde kurs. Lokallaget velger selv hvordan tilskuddet skal benyttes, og det er ingen hindring å benytte lokal fagkunnskap framfor en ekstern kursholder. Likevel skal kursinstruktør godkjennes av Fokus unghest før det gis tilskudd. I tillegg kreves det per i dag også en rapport i etterkant av arrangementet samt utfylte evalueringsskjemaer fra deltakerne.

Bruksøvinger

Fokus unghest har også utviklet bruksøvinger for unghest, hvor hovedmålgruppen er hest i alderen 1-2 år. Bruksøvingene skal fungere som en inspirasjon og et

treningsmål for unghestene og deres eiere, da aktivitet er svært viktig for ferdighetsnivået. Bruksøvingene er, i likhet med kursene, tenkt å være primært lokale arrangementer, enten som en del av større arrangement eller som et selvstendig arrangement. Bruksøvingene arrangeres som en konkurranse, og er sammensatt av 10 øvelser. Hestene skal leies eller tømmekjøres (kun 2-åringer) gjennom 5 øvelser valgt av arrangør. Øvingene vil være en naturlig avslutning etter gjennomføring av kurs, og består av øvelser innen teknikk/motorikk, presisjon og lydighet, smidig- og styrbarhet, lydighet, effekt av miljøfaktor samt en vurdering av kommunikasjon i ekvipasjen (Fokus unghest, 2008). Fokus unghest tenker også at slike bruksøvinger på sikt kan gi verdifull informasjon om egenskaper i avlsmålet. Dommeren skal fylle ut et dømmeskjema fra Fokus unghest, og prosjektet gir tilskudd til lokallaget per innsendte skjema, i tillegg til at det gis tilskudd for selve arrangementet. I dag stilles det ikke spesifikke krav til dommer, annet enn at dommer skal godkjennes av Fokus unghest før det tildeles tilskudd. Bruksøvingene er heller ikke avlsmeritterende.

Treffpunkt unghest

Fokus unghest ønsker å ha en veiledende funksjon for å stimulere til flere treffpunkt for unghest. Ulike treffpunkt stimulerer til en lav terskel for kunnskapsoverføring, og målet til Fokus unghest er at dette skal skje på tvers av rase, geografi og alder på både hest og eier. Kurs og bruksøvinger er to allerede nevnte eksempler på treffpunkt. I tillegg ønsker Fokus unghest å bidra med informasjon slik at flere kan dra nytte av ulike typer for samdrift, som fellesstaller, fellesslipp eller fellesbeiter. Nettsiden er en viktig formidlingskanal, men prosjektet tenker også å arrangere noen sentrale lokallagssamlinger, som kan bidra til bred erfaringsutveksling samt faglige utvikling ved hjelp av eksterne foredragsholdere. Dette vil være nødvendig for å bygge opp fagkunnskap og stimulere til gode samarbeidsmiljøer, spesielt på tvers av raseorganisasjonene.

Kontaktperson

Fokus unghest mener også at det vil være hensiktsmessig å etablere en ordning med en eller flere kontaktpersoner innen raseorganisasjonene. Kontaktpersonene kan koordinere lokallagenes aktiviteter for unghest og eventuelt videreformidle kontakt mellom medlemmer. Dette vil gi en effektiv bruk av lokale ressurser ved at flere kan benytte for eksempel tilbud om kurs eller bruksøvinger.

Erfaringer

I løpet av høsten har Fokus unghest tildelt nærmere 70 000 kroner i tilskudd til lokallag av de særnorske raseorganisasjonene, ved hjelp av blant annet avlsstimulerende midler fra Norsk Hestesenter. Tilskuddene har primært gått til avholdelse av kurs, da det har vært størst interesse for dette. Lokallagene har ofte valgt å bruke erfarne, lokale ressurser, som har varierende grad av formell

kompetanse. Lokallagene har også oftest hatt en god blanding av raser som har deltatt på kurs, og ikke sjelden har alle tre rasene vært representert i tillegg til noen andre raser. Vi stiller som krav at minst halvparten av de deltakende rasene skal være særnorsk hest for å være tilskuddsberettiget. Evalueringen fra deltakerne er jevnt over god, og et fellestrekk for mange av tilbakemeldingene har gått på det positive i aktivitet med unghestene i et trygt miljø med mulighet for veiledning.

Veien videre

På bakgrunn av gode tilbakemeldinger og stor pågang og interesse fra lokallagene videreføres Fokus unghest. Aktiviteter og utdanning av unghest er høyt prioritert hos alle tre raseorganisasjonene, og på sikt kan aktivitetene for unghest også danne grunnlaget for en tilpassing av bruksprøvene for testing av egenskaper i avlsmålet.

Referanser

Fokus unghest, 2008. Fra nettsiden www.unghest.no, 08.12.2008..

Kvam, T., 2008. Pers. komm. fra avlsleder ved Norsk Hestesenter.

Norsk Hestesenter, 2008. Norsk hestehold, informasjon: http://www.nhest.no/index_ie.html, 08.12.2008

Olsen, H.F., Klemetsdal, G., 2007. Bevaringsstrategier hos Dølehest og Nordlandshest/Lyngshest, Husdyrforsøksmøtet 2007.

Olsen, H.F., Klemetsdal, G., Dolvik, N.I., Kvam, T., Flaas, J., Bakken, M. og Karlsen, K., 2005. Forslag til endringer i avlsutstillingene på Nordlandshest/Lyngshest, Husdyrforsøksmøtet 2005.